

to, jež dovolují stanovení minimálních mzdových sazeb pro zaměstnance ve výrobních odvětvích (míní se tím obchod a živnosti) a jmenovitě v domácké práci. Výběr metod a způsoby jich aplikace jsou ponechány na vůliúčastněných států, musí však mezinár. úřadu práce podávati periodicky zprávy. Současně s touto konvencí bylo usneseno doporučení, v němž se určité základní principy těchto metod podrobně rozebírají.

Kromě těchto stěžejních usnesení přijala konference též řadu resolucí: o spolupráci zaměstnavatelských a dělnických organisací, o dělnické otázce bytové, o nebezpečí při automobilové dopravě nákladů, o kolektivních smlouvách v zemědělství, o pracovních podmínkách zaměstnanců v průmyslu textilním, o volnosti odborového sdružování a j. Byl též přijat reglement pro usnesení konference, aby byla docílena jednotná jich forma a ustáleno používání určitých zásad mírových smluv.

K. Gerlich.

Interpretace Monroeovy doktriny Společností národů. Monroeova doktrina byla uznána čl. 21. Úmluvy o S. N. právě tak jako jiné regionální pakty toho druhu. Tato doktrina, která propůjčuje Spoj. Státům americkým vrchní dozor nad celým americkým kontinentem, byla počjata do Úmluvy přes odpor většiny latinských amerických republik (viz prohlášení delegáta argentinského z 28. února t. r.) za předpokladu, že Spoj. Státy se stanou členem S. N. Jinak by totiž ustanovení M. doktriny, která propůjčuje Sp. Státům výhradní právo intervence na am. kontinentu, byla v rozporu s Úmluvou, podle které může S. N. vůbec zakročit proti neposlušnému členu. Nyní právě ve sporu tacna-रिकém mezi Costa-Ricou a Panamou nastal takový případ. Panama sice požádala Sp. Státy o zakročení, ale o meritorní rozhodnutí sporu požádala S. N. Costa-Rica (která není členem S. N.), odporovala tomu s poukazem na Monroeovu doktrinu a žádala o interpretaci čl. 21. V záříjovém zasedání S. N. se jí dostalo odpovědi: Monroeova doktrina platí, pokud není v odporu s Úmluvou o S. N.

—Kč—

Právní náměty v belletrii. Belletristické zpracování různých zjevů právního života stává se v novější době dosti častým úkazem u nás i v cizině. Že by to však bylo ku prospěchu správnému pojmání funkce práva ve společnosti, nemůžeme říci, přihlédneme-li blíže k některým ukázkám z tohoto oboru literárních novinek. Při tom ovšem naprosto mimo jakoukoliv vážnou úvahu stavíme ony literární výstřelky, které v touze po sensaci zmocňují se na př. různých problémů práva trestního a »zpracovávají« do formy »románů« docela i velké skutečně projednávané porotní případy a j. Právní věda sdílí tu společný osud nežádoucí »popularisace« s vědou lékařskou. O mnoho lepší nejsou však ani různé knihy, snažící se v určitých dokonalejších belletristických formách líčiti úseky právního života. Tak zejména stav soudcovský našel nevídaného popularisátora v osobě Jar. Maria, známého »Panstvem v taláru« a posledně dílem »Váhy a meč«, generalisujícím některé vady soudcovstva. Divíme se mnohdy, kam až sahá svoboda umění. Jakousi odpovědí na výpady Mariovy jest kniha Dušanova »Marné oběti«.

—jkt—

LITERATURA.

James Bryce: Moderní demokracie. Díl I. 542 stran. Přeložil Jan Šimák a Ludmila Šimáková, 1926. Díl II. Stran 701. Přeložil Josef Průša, 1927. Polit. knih. Řada II. Kniha VI. a VIII. Praha-Orbis. — Obyčejně bývají vědecká díla jaksi nutně suchopárná. Každý s tím počítá a proto také okresek jejich čtenářů zůstává omezen na ty, jichž enthusiasmus dovede nahraditi poutavost, která se jinak u knihy předpokládá. A přece toho není nutně třeba, aby kniha buď byla vědeckým dílem nebo poutala. Že vědecká díla nejsou poutavá, není vinen obyčejně pouze jejich obsah, nýbrž hlavně forma a ta se u odborných prací jaksi mlčky odpouští, neboť se klade v první řadě důraz na obsah a tu jde o fakta, u nichž stačí, aby byla logicky seřazena. Přes to však

mnohá vědecká díla děkují za svou popularitu nejenom tomu, co podávají, ale jak to podávají. Je zajímavé, že nejpřístupnější jsou díla anglická, snad že anglický common sense, který se táhne anglickou životní filosofií jako červená niť, činí požadavek jasnosti a přístupnosti samozřejmějším než u jiných národů.

Také Bryceova kniha sem patří. Snad s hlediska systematického dalo by se jí ledacova vytknouti, ale to neublíží jejímu nespornému významu. Učebnicových thesů tu není, ty se mlčky předpokládají. Živosti jí dodává, že popisuje zřízení státní, jak fungují, a ne jak je definují ústavní listiny, ale jak je doplnil a často do grotesknosti zkreslil skutečný život. A právě v tom zkreslování jsou t. zv. vady demokracie. Demokracie musí být především v krvi občanů, jinak zůstane na papíře. To je případ mnohých moderních demokracií. Žádný system není dokonalý jako vůbec lidské dílo nemůže být absolutně dokonalé. Litera nemá té kapacity, aby promítla myšlenku, kterou vyjadřuje, do spleti životní tak, aby i v těch největších komplikacích všude jasně byla zřejmá. Demokracie je nejdokonalejší tam, kde psaná myšlenka její vyjadřuje přesvědčení občanů. Jsou ústavy formálně nedokonalé, které však jsou bezvadně doplňovány demokratickou tradicí a praksí. Psaná ústava musí počítati s poměry, jinak se nevžije. U každého národa jsou demokratické předpoklady jiné, i v zemích tak příbuzných, jako na př. Spojené státy severoamerické a Kanada. Proto také stejná ústava může působiti a být uskutečňována v každém státě docela odlišně. Kniha je bohatá nashromážděným materiálem. Illustrace jednotlivých demokracií z jejich praksí, i to, jak se uplatňuje v demokracii národní povaha a působení konkrétního prostředí vůbec, je tu vylíčeno tak výstižně jako snad nikde před tím. Demokracie není mrtvou literou, není pouhým zákonem, nýbrž musí být výslednicí duševních i materiálních kladů a záporů národní povahy. A co je snad na knize nejcennější, že ukazuje ohromné rozdíly mezi teorií a praksí, mezi demokratickými pokusy a demokratickými výsledky. Jsou běžné případy, že demokratická zásada, o jejíž intencích nemůže být vůbec pochybnosti, jest praksí úplně zkreslena, znásilněna, přivedena ad absurdum. A to jsou vady demokracie, ty rozdíly mezi skutečností a demokratickými zásadami, které sklíčuji, které uvádějí v pochybnost o možnostech opravdové demokracie, které dodávají odvahy různým podnikavcům, aby hlásali nutnost změny systému, která by ovšem přinesla samozřejmě prospěch a moc jim. A Bryce nelíčí pouze bezohledně tyto stíny demokracie, či lépe řečeno, tyto její slabosti, nýbrž ukazuje hned na její příčiny a naznačuje, jak je odstraniti, a to tak, že vysvětluje, proč se v jiných státech, kde by se také vyskytnouti mohly, neobjevují. Demokracie je dílo lidské, je snad ještě lidštější, než jiné způsoby vlády, poněvadž v ní mají možnost se uplatniti nejen ctnosti, ale i chyby a slabosti celého národa. Nedostatečně vyvinutý zájem nebo znechucenost, omrzlost politická působí u národa, že práva a možnosti, které mu poskytuje demokracie, využívají a zneužívají vládyčtívní jednotlivci místo něho a proti němu. Pak dochází k demokratickým zrudám jako je americký kořistní systém, který dovedl vy-možností demokracie využití k tomu, aby z lidu učinil svůj slepý nástroj, ať již stranicou organisací, která vybuodovala stát ve státě, oligarchií v demokracii, nebo tím, že jej honí od hlasování k hlasování a tak otupí úplně jeho zájem. Tu veškerá pomoc je marna, lid musí si uvědomiti svůj stav a naléztí svoji sílu. A najde ji během doby dříve nebo později a odstraní závady, které špatným rozvedením mocenských sil působily, že to, co mělo být demokracií, bylo ve skutečnosti oligarchií. Bryce sleduje toto demokratické probuzení jednotlivých národů a ukazuje, jak různé chyby a ctnosti se u různých národů různě projevují a paralyzují. Výstižně též líčí postavení úřednictva v demokracii, jak i lid tak vysoce vyspělý, snad nejvyspělejší, jako jsou Švýcaři, těžce si uvědomuje jeho veliký význam pro strukturu státní. Ukazuje též na dosavadní neutěšené postavení inteligence v demokracii, na problém vůdcovství, který tak snadno se zvrhá v demagogii a oligarchii. Tyto všechny problémy studuje vývojově od řeckých

republik až do moderní poválečné doby, zabývá se obsažně demokratickým vývojem Francie, Spojených států a Švýcarska, Kanady, Austrálie, Nového Zeelandu a republik španělské Ameriky, ale srovnáváje tyto demokracie mezi sebou a s jinými, podává též výstižnou charakteristiku demokracie anglické a naznačuje též možnosti demokratického vývoje v ostatních státech.

Vyžadovalo by zvláštního pojednání, kdyby měly být vytěženy argumenty pro demokracii naší. A bylo by to opravdu zajímavé a poučné. Mnoho vidíme a neuvědomujeme si to, jako vůbec pro běžné věci, které jsou stále kolem nás, ztrácíme schopnost všemu, který se teprve vybavuje, když je nám postaven na oči obraz podobný. Jen zběžně možno říci, že naše demokracie, ač mladá, nehledě na to, že jsme byli k ní samosprávou dobře, ale přece jen krátce, připravování, a bez tradice a zkušenosti (zkušenosti z dob samostatného státu českého nejsou přece ničím než pouhou reminiscencí), osvojila si demokratickou praxi poměrně rychle, hlavně díky zkušenému a demokratickému administrativnímu aparátu státnímu, na kterém však hned za tepla neváhala se dopustiti té demokratické neohrabanosti, že materiálně ponížila tento stav, který je jejím nejoddanějším a nejužitečnějším pilířem. Také sympatie inteligence dovedla omeziti na míru čistě platonickou a problém vůdcovství řešila až na čestné výjimky oligarchicky. V zneužívání a vykořisťování demokracie se rychle dosáhlo dokonalosti starých praktiků. Doufáme, že se těchto chyb zbavíme stejně rychle, jako jsme si je osvojili.

Kniha má nejen ryze vědecký význam, nýbrž je svrchovaně poučná i pro praktické politiky a pro všechny, kdo mají o politický život zájem, a to je přece morální povinností každého občana, v první řadě inteligenta. Poutavý způsob, jakým autor materií podává, toto poučení jen usnadní. Překlad je trvalým obohacením naší dosti chudé a spíše provinciální literatury politické a bylo by si přáti, aby přispěl i k obohacení našich politických způsobů a obrození demokratických zásad.

Dr. Lepař.

Dr. rer. pol. Vladimír Herrmann: Die Českoslovensche Handelspolitik seit ihren Anfängen bis zur Gegenwart. — Prag, H. Mercy Sohn, 1927, 8°, str. 187, cena ?. — Kniha V. Herrmanna je první knihou, jež se pokouší s o u s t a v n ě vylíčiti vývoj československé obchodní politiky od počátku našeho státu. Kniha, přeložená asi z českého rukopisu do němčiny pro větší její publicitu, rozpadá se na pět (s krátkým závěrem na šest) poněkud neúměrných oddílů, jež postupně líčí: obecné obchodně politické směrnice, prameny čs. obchodní politiky, dosavadní její opatření, obchodně smluvní činnost o podporu vývozu. Systematicky měl by oddíl první podávati ideově politické, druhý pak hospodářsky materiální základy čs. obchodní politiky, čímž by oba oddíly tvořily úvod k vlastnímu tématu o dosavadních opatřeních obchodně politických, tedy postupně o reglementaci domácího a zahraničního obchodu, o vnitřní a vnější (obecně smluvní) celně tarifní politice, konečně o zařízeních určených k rozvoji čs. vývozu. Logicky i prakticky by práce tímto roztržděním na část úvodní a vlastní téma značně získala po stránce přehlednosti i obsahové.

V prvním oddílu načrtává autor velmi stručně obchodně politickou ideologii protekcionismu, jak se jí dostalo republice dědictvím po Rakousko-Uhersku a pod vlivem poválečných úkolů. V protivě k tomuto směru vyzdvihuje zde, a zejména též v závěru k své práci, myšlenku jež má býti jakousi červenou nití hospodářského vývoje Československa jako státu vývozního, totiž požadavek v o l n ě h o o b c h o d u, jež má znamenati republikánské odrakouštění i na tomto poli. Druhý oddíl místo o p r a m e n e c h měl by terminologicky správněji pojednávat o z á k l a d n ě h o s p o d á ř s k ý c h p o d m ě n k á c h č s. obchodní politiky, jimiž v pořadí autorové jsou: hospodářská struktura země (vlastně zeměpisné polození a populace), její výroba (průmyslová a zemědělská), obchod (pozorován s hlediska platební a obchodní bilance), konečně zatížení veřejnými břemeny. Z díla nejcennější kapitolou

je oddíl třetí, který nám podává názorný obraz o organizačním úsilí republiky ve zmáhání poválečných úkolů. Autor mohl se tu sice opřít už o práce líčící vývoj tohoto období (na př. studie Schusterovy, částečně též Rašinovy), ale přes to oddíl tento patří k nejlépe dokumentovaným částem knihy. Kapitola vychází od státně socialistických pokusů reglementačních ustupujících teprve v pozvolné likvidaci volného obchodu vnitrostátnímu, na místo něhož nastupuje celné tarifní politika svoje bývalé, ač dosud přehnaně silně postavení, jež teprve postupně od roku 1923 pod vlivem režimu obchodních smluv mezistátních dostává se do normálních kolejí. Pevná agrární cla zavedená roku 1926 znamenají jen paritu zemědělsví s průmyslem nepřekročujícíce v průměru sazeb předválečných. — Obchodně-smluvní činnosti státní je věnována nejrozsáhlejší část knihy, z čehož ovšem většina připadá na vypsání obsahu jednotlivých smluv. V tomto směru doporučovala by se na místě pouhé deskripcie aspoň jistá klasifikace těchto smluv (na př. rozlišení smluv tarifních od smluv zaručujících jen »nejvyšší výhody«) a vylíčení historických souvislostí, jejich srovnání a kritika. Oddíl pátý podává stručný přehled domácích institucí, sloužících rozvoji průmyslu (obch. a živn. komory, organizace průmyslu, vzorkové trhy) i institucí zahraničních (konsuláty, zahraniční obchodní komory).

Přehled obsahu, jak tu nastíněn, podává obraz o značném rozsahu jistě záslužné práce autorovy. Vadou její zůstává, že není, aneb jest jen v malé míře míře dokumentární, to jest, že kromě zákonů ve Sbírce zák. a nař. neuvádí vůbec, nebo jen v míře nepatrné, podíl, jaký na vývoji naší obchodní politiky vykonávaly jednotlivé osoby, veřejné mínění, politická ideologie etc. Pro knihu, jež líčí nejdůležitější část hospodářské politiky a která v německé řeči nabývá velmi značné publicity ve světě, jest dalcím podstatným nedostatkem, neuzívá-li co nejhojněji statistických tabulek a přehledů, sestavených pokud možno tak, aby z nich byla patrna »mluva číslic«, ne snad skreslováním, nýbrž procentuálním srovnáváním atp. Jest litovati, že i v tomto směru jest kniha opatřena statistickými a jinými číselnými údaji jen měrou velmi skrovnou.

Celkem splňuje kniha svůj úkol popisně historický vylíčením vývoje naší obchodní politiky. Vědecká hospodářská politika zpravidla s tímto úkolem spojuje úkol druhý, totiž kritický reformní úvahy o možnostech dalšího vývoje směrem k vytčeným postulátům obchodně politickým. Autor nemohl se ovšem vyhnouti ani úvahám tohoto rázu, jak svědčí o tom jeho zaujetí pro postulát svobodného obchodu, ale příslušné úvahy podávají nám jen ideologii příliš obecnou bez podrobných obchodněpolitických návrhů.

V tomto směru je tudíž žádoucí, aby čs. obchodní politika měla co nejvíce publikací, spojujících úměrně obojí úkol vědecké hospodářské politiky, deskriptivně historický i kriticky reformní. Knize Herrmannově jest tudíž přáti, aby vzbudila o svůj obsah všestranný iniciativní zájem hlavně v kruzích odborníků, tak aby téma práce bylo v obojím zde naznačeném směru stále problémem živě u nás přetřásaným.

V. V.

Ročenka Československé republiky, vydávaná za hlavní redakce Dra Ant. Hajna, dospěla rokem 1928 již VII. ročníku, a přináší opět velmi cenné informace o stavu našeho veřejného i kulturního života ve všech oborech. Třicet pět hlavních oddílů, do nichž jest bohatý materiál rozdělen, dosvědčuje, že nebylo opomenuto nijaké podstatnější složky našeho státního života. Ač celé dílo vyniká pečlivou úměrností, vytýčeny výslovně některé obory, které buď svojí aktualitou nebo svým rozmachem zasluhují zvýšené pozornosti. Tak pro tento rok zdůrazněna zejména samospráva s ohledem na blížící se správní reformu (souborné články o zemské samosprávě české od Dra J. Klimenta, moravské a slezské od Dra F. Pelce a j.), jakož i zemědělství (články Dra Musila, Dra O. Suchého a Dra F. Kubce) a práce technická (články Dra Ing. Jos. Vrby a j.). Při tom však pro právníka důležitý jsou i cenné přehledy školské (R. Stránský), ve-

řejných prací (zejména v oboru uhelném od Dra Ing. J. Fischera), soc. pojištění (JUDr. L. Horáka) a mnoha jiných, jež nelze tu vypočítávat. Informace jest značně ulehčena tím, že dílo obsahuje věcný rejstřík. Praktické potřebě slouží i přehledy organisace a úřednictva našich veškerých ústředních a mnoha jiných úřadů. —jkt—

Jan Opočenský, Vznik národních států v říjnu 1918. — Praha. 1927. Orbis. Publ. archivu min. zahr. I. I. Politická knihovna I. 12. Kč 30,00. — Dr. Opočenský přinesl k jubileu státnímu příspěvek jistě velmi cenný — vyličení státních převratů v r. 1918. Málo nepochybně by se našlo dat v historii tak bohatých událostmi jako rok tento a tím obtížnější se stává jejich líčení proto spíše, že jde o doby přece nedaleké, kde nemůžeme všude zaujmouti kritický postoj a kde také ještě mnoho pramenů je ukryto, takže nelze ani všechny, které již máme, si ověřit. A podobně jako tento rok je bohatý státními převraty, tak obdobně i rozvrat dosavadních států, na jejichž troskách vznikají státy nové, není snadno postihnouti. Postačí jen pozorovati, že Opočenský vzal si ke zpracování látku přibližně z jednoho čtvrt roku, od září do prvních dní listopadu, s několika exkursy, zcela nutnými do doby předcházející i do doby na ně navazující a přece ko obtíží působí vyličení nestranně a pravdivě tak poměrně krátkou lhůtu. Hlavní zásluhu autorovu sluší hledati právě v tom, jak dovedl roztržité a po rúznu roztroušené zprávy smeltiti a dokonce i hodnotiti, což není v tomto případě nijak snadná úloha. Osou jeho líčení zůstává samozřejmě krise rakousko-uherská se všemi bezmocnými pokusy nikoliv o její řešení jako spíše o její zeslabení, tak či onak. Mnoho podporují vyličení politické situace kapitolý o debaklu hospodárském, sociálním a vübec o celkovém stavu, který nezadržitelně spěje k rozvratu. Do těchto Jobových zvěstí právě zaléhají první zprávy o rodících se státech a proto Opočenský pokládá líčení o vleklé krisi monarchie kapitolami o zrodu nejprve Polska, pak Československa, Jugoslavie a na to o odchodu i nejvěrnějších národů zanikajícího Rakousko-Uherska, Němců do německého Rakouska a Uher do vlastního státu. Pro nás jako právníky je velmi zajímavé sledovat, jak vlastně moment zániku říše dunajské je velmi nejistý, protože už bylo možno plným právem mluvití o nových státech nejen vzniklých revolucí, nýbrž i dobrovolným odchodem a přece Rakousko-Uhersko trvalo, až do 12. listopadu 1918, kdy den před tím odstoupila poslední vláda rakouská a na to odstoupil i poslední císař.

Pro právní historii a zároveň i pro právo platné bude možno čerpati z knihy Opočenského mnoho poučení a orientace ve spletitých otázkách o vzniku a datování jeho při jednotlivých národních státech. Ale vedle toho je tu řada míst, které jsou pro nás také zajímavé s hlediska politického. Připomínám jen Opočenského velmi cenné charakteristiky jednotlivých osob ze života právníckého jako Hussarkovu (str. 48, 51), řadu zmínek o Lammaschovi (56, 114 a j. v.), nebo poznámku o Kelsenovi, že byl juristickým poradcem ministerské rady a v jeho intencích opravoval Hussarek císařský manifest z 16. října o přeměně monarchie ve stát spolkový, zvláště však, jak ve chvíli, kdy i čeští členové opustili demonstrativně panskou sněmovnu, naposledy nepochopila změněné situace česká šlechta a vystoupila se slibem věrnosti habsburské monarchii a pod. v. Také bude jistě interesovat, jak maďarská politika neochvějně stála na historických základech svého právního pojetí státu, zvláště v otázce t. zv. »partes adnexae« a pod.

Také jest vyzdvihnouti přehledné líčení našich vlastních událostí. Autor sám dříve mnoho z nich už detailně nám podal (bylo v tomto časopise referováno na př. o jeho práci o 28. říjnu v Praze, atd.), zde výsledky svých studií shrnuje a byt zůstávaly mezery, přece plynulý spád líčení zcela věrohodného nepochybně získají i toho, kdo jen málo kdy se odhodlává vzítí do ruky knihu historických dat. * Ca.